

Genbrug af Gammel Testamente

Om anvendelsen af gammeltestamentlige læsninger i romersk gudstjenesteordning.

af Holger Villadsen

Efterfølgende blev holdt som foredrag i Forum for Patristik, januar-seminar i København, den 23. januar 2006.

I invitationen til seminaret var emnet beskrevet således: »Når gammeltestamentlige tekster bruges i en kristen gudstjeneste indgår de i en anden kontekst end i en jødisk synagogegudstjeneste. Jeg vil prøve at efterspore principperne for, hvornår og hvordan man i romersk gudstjenesteordning har brugt gammeltestamentlige læsninger, og om principperne har ændret sig i tidens løb. Der er ikke tale om et færdigt resultat af en undersøgelse, men kun om indledende teser og forsøg på analyse af relevante kilde-tekster.«

Indhold

Indledning	1
Et imaginært centrum	2
Alterbogen 1992	3
Epistler i Palladius' Alterbog 1556	4
Epistler i Missale Lundense 1514	5
Fra katolsk missale til reformatorisk alterbog	7
Epistler i Würzburger-Comes fra 600-t.	7
Fra oldkirke til middelalder	10
Afslutning	11
Bilag 1: Epistler i Palladius Alterbog	14
Bilag 2: Epistler i Missale Lundense	15
Bilag 3: Epistler i Würzburger-Comes	19

Indledning

Da vi efter sidste møde Forum for Patristik i Århus i august skulle planlægge næste møde blev vi enige om at forsøge at spørge Maria Fabricius Hansen, om hun ville holde et foredrag om genbrug af antikke bygningsdele i kristne kirker. Og det er så det foredrag, som vi lige har hørt. Som en reservemulighed tilbød jeg et foredrag om brugen af gammeltestamentlige tekster i romersk gudstjenesteordning. Og det var så Anders Christian Jacobsen (så vidt jeg husker), der mente, at den røde tråd kunne være genbrug. Og det har jeg så forsøgt at tage op.

Det andet foredrag som vi havde tænkt på i Forum for Patristik, blev ikke til noget i denne omgang. Og jeg er så trådt til med et foredrag, som jeg har haft planer om at holde i en del år. Jeg havde tilmeldt et foredrag om brugen af gammeltestamentlige læsninger i romersk gudstjenesteordning ved den 11. internationale patristikerkonference i Oxford i 1991. Jeg var godt i gang med at samle materiale sammen, men biskop Herluf Eriksen mente, at jeg skulle blive hjemme og deltage i en lille liturgisk fejde, der foregik på det tidspunkt. I stedet brugte jeg så tiden på et foredrag i et mere aktuelt dansk perspektiv. I perioden 1988 - 1992 var jeg sekretær for biskopperne i det arbejde, der resulterede i alterbogen fra 1992.

Foredraget i dag bygger til dels på forberedelserne fra dengang, men jeg har ikke rigtigt haft tid til at bestille ny litteratur hjem og læse det igennem. Så jeg har måttet nøjes med, hvad huset havde at byde på.

Når jeg har arbejdet med perikopoforskning, er det sket i et krydsfelt mellem en mere abstrakt, teoretisk, historisk og akademisk tilgang, og et helt aktuelt arbejde med at revidere den danske gudstjenesteordning, både hvad angår selve højmesseritualet og alterbogen med de bibelske læsninger. Og foredraget i dag vil nok også til en vis grad bære præg af at ligge i et sådant krydsfelt.

Min akademiske tilgang til perikopehistorie hænger sammen med et projekt, som jeg var i gang med for år tilbage, nemlig en

tekstkritisk udgave af en 50-60 græske prædikener, holdt af Severian af Gabala, der var samtidig med Johannes Chrysostomos og vikariede for ham som biskop i Konstantinopel omkring 400. Severians prædikener er holdt i Konstantinopel omkring år 400, og jeg forsøgte, sammen med nogle andre, at rekonstruere den oprindelige rækkefølge af prædikenerne ud fra prædiketeksterne i prædikenerne og den senere byzantinske perikopeordning. Det kom der direkte ikke så meget ud af, men jeg fik da en vis indsigt i østkirkens perikopeordninger.

Så når jeg i dag har fokus i romersk gudstjenesteordning, er jeg på udebane i akademisk henseende, men til gengæld i en vis grad på hjemmebane i aktuell liturgisk henseende. For den nuværende danske gudstjenesteordning er måske det sted i verden, hvor der i dag er bevaret flest oprindelige elementer fra den gamle romerske perikopeordning. Den romersk-katolske kirke har jo reformeret ganske meget i sin perikopeordning efter Anden Vatikanerkoncil, og de andre lutherske kirker har mere eller mindre fulgt med.

Den danske gudstjenesteordning er også blevet reformeret, men i første tekstrække er der ikke blevet ændret meget i tekstvalget, som på mange punkter kan følges helt tilbage til 600-tallet, og måske også længere tilbage. Men kildeteksterne fører os ikke længere tilbage end til 600-tallet, eller måske i bedste fald 500-tallet.

Et imaginært centrum

Selv om de liturgiske kilder til perikopeordningen altså ikke kan bringe os længere tilbage end til 600-tallet, vil jeg alligevel forsøge at oprette et imaginært centrum for foredraget i dag, som ligger lidt længere tilbage.

Dette imaginære centrum skal ligge i Santa Maria Maggiore i Rom i midten af 400-tallet, hvor Leo den Store var pave i Rom. Det er til dels et arbitrært valg fra min side, men hvis I synes, at jeg måske kommer for vidt omkring i tid og geografi, så kan det

måske være med til at fastholde et centrum, selv om jeg kan forekomme at gå ud af nogle tangenter. Jeg forsøger at fastholde centrum, men arbejder med en meget stor radius i forhold til centrum – ligesom månen kredser rundt om jorden.

Når jeg kalder centrum i for imaginært, hænger det sammen med, at jeg ikke for alvor går efter lige netop den tid og det sted – og kilderne til det er måske heller ikke til stede. Men en kombination af mosaikkerne med gammeltestamentlige motiver i Santa Maria Maggiore og Leo den Stores overleverede prædikener, kunne måske bringe os ganske tæt på centrum. Men det er ikke det, som jeg vil forsøge i dag.

Den primære grund til at vælge et imaginært centrum på den tid i Rom er, at der er en udbredt formodning om, at man oprindeligt i Rom havde tre læsninger: GT – Epistel – Evangelium. Den indledende gammeltestamentlige læsning opfatter man som en rest af den jødiske synagogegudstjeneste med to gammeltestamentlige læsninger. Og den efterfølgende historiske udvikling op igennem tiden, fra 500-tallet og opefter, er, at den gammeltestamentlige læsning efterhånden falder bort.

Hovedlinjen i mit foredrag i dag er, at jeg vil sætte spørgsmålstegn ved denne almindeligt udbredte formodning om en oprindelig struktur med tre læsninger: GT – Epistel – Evangelium. Det er helt klart, at der har været brugt gammeltestamentlige læsninger i højmesse-gudstjenesterne, men som jeg ser det, har de været brugt efter et andet mønster. Mønsteret i Rom har snarere været, at de nyttestamentlige epistler har været brugt på kirkeårets højdepunkter, festerne og søndagene, mens de gammeltestamentlige læsninger har været brugt på hverdage og i forberedende gudstjenester, f.eks. på lørdage. Inden evangelielæsningen var der en ikke-evangelisk læsning, og det kunne være en nyttestamentlig epistel, eller det kunne være en gammeltestamentlig lektie.

I østkirkens perikopesystemer ser der ud til, at der har været en uskreven regel gående ud på, at der altid forud for en evangelielæsning var en epistellæsning fra NT, fra brevene eller de andre

ikke-evangeliske skrifter i NT. Den samme regel ser ud til at have været gældende i den galliske liturgi, men tilsyneladende ikke i den romerske liturgi, hvor der i hvert fald senere i historien er mange eksempler på en to-ledet perikopestruktur: GT – Evangelium. Den struktur mener jeg ikke, at man finder i østkirken noget sted.

Det jeg spørger efter til indledning, er principperne for brugen af gammeltestamentlige læsetekster i højmesse. Jeg vælger med vilje det mere abstrakte ord »principper« frem for »teologi«. Principielt og metodisk mener jeg, at det er mest givende først at have en vis forståelse for principperne for brugen af teksterne. Jeg spørger altså først efter struktur og derefter efter indhold. Og i dag kommer jeg vist ikke meget længere end til strukturen.

Alterbogen fra 1992

Jeg begynder med vilje langt fra det imaginære centrum i Rom i 400-tallet, nemlig med alterbogen i Den Danske Folkekirke fra 1992, hvor der i normalordningen blev indført en struktur med tre læsninger: GT – Epistel (NT) – Evangelium.

Den gamle hovedstruktur i Danmark siden reformationstiden var en toledet perikopeordning: Epistel – Evangelium. Evangeliet blev læst to gange, først fra alteret og dernæst fra prædikestolen, men det var det samme evangelium. Efter indførelsen af anden tekstrække i slutningen af 1800-tallet, fik vi en treledet perikopestruktur med: Epistel – Evangelium 1 – Evangelium 2. Og det er så denne trelede perikopestruktur, der blev lavet om til: GT – Epistel – Evangelium.

Det er ikke kun i Danmark, der er foretaget en sådan reform. Det er også sket i den romersk-katolske kirke, i den anglikanske kirke og i langt de fleste lutherske kirker, f.eks. Tyskland, Norge og Sverige – for at tage de nærmeste.

Der har været forskellige grunde til det, men én af grundene har været et historisk argument om, at sådan havde det også op-

rindelig været. Men i tidens løb var den trelede struktur med en indledende gammeltestamentlig læsning blevet forandret til en toledet struktur uden gammeltestamentlige læsninger.

Til illustration vil jeg komme med et citat fra den danske liturgikommissionens »grå« betænkning fra 1975. Den korrekte titel er: De bibelske læsninger i gudstjenesten. Betænkning afgivet af Kirkeministeriets liturgiske kommission. Betænkning nr. 750, København 1975. Citatet lyder:

De første vidnesbyrd om læsninger i gudstjenesten taler om 3-4 læsninger i formessen ... Det drejede sig om

- (a) 1 eller 2 læsninger fra Det gamle Testamente (Loven og Profeterne),
- (b) en læsning fra brevene eller de øvrige skrifter uden for evangelierne i Ny Testamente og
- (c) en evangelietekst.

Det klassiske læsningssystem, som vi præsenteres for i det romerske missale, havde dog i de fleste tilfælde skåret læsningernes antal ned til de to sidstnævnte. De gammeltestamentlige læsninger var sjældne.

Jeg mener ikke, at denne beskrivelse af den historiske udvikling fra liturgikommissionens side giver et dækkende billede af den historiske udvikling. Den giver ikke et dækkende billede af perikopestrukturen i det senmiddelalderlige romerske missale eller af de bevarede oldkirkelige liturgiske kilder.

Nu går jeg ikke specielt efter at kritisere citatet. Jeg har kun bragt det, fordi det symptomatisk for den almindelige beskrivelse af liturghistorien, som man møder den i håndbøger og faglitteratur. Men jeg mener altså ikke, at den almindelige beskrivelse er holdbar. Jeg er i det mindste skeptisk, og jeg er ikke helt ene om det. Og jeg har i hvert fald fundet én tungtvejende forbundsfælle, nemlig den katolske liturghistoriker A.G. Martimort. Min skepsis blev grundlagt et helt andet sted, nemlig da jeg skulle forsøge

at få bibelanvendelsen i Severian af Gabalas græske prædikener til at passe med det almindelige billede af perikopestrukturen i Konstantinopel omkring 400. Her skulle der efter den almindelige teori også være tre læsninger i højmesserne, men jeg kunne kun finde to, nemlig en nytestamentlig epistel og et evangelium.

I den »grå« betænkning lagde liturgikommisionen også selv en form for afstand til det historiske argument ved at foreslå en ny form for treledet perikopestruktur, nemlig: GT – Evangelium – Epistel som udgangslæsning. Og det er i hvert fald en struktur, som ikke tidligere er set i kirkens historie, når bortses fra et isoleret svensk forslag fra midten af 1900-tallet.

Alterbogen fra 1992 har som alternativ en toledet struktur med en første læsning og et evangelium. Og den første læsning er nogle gange en nytestamentlig læsning og andre gange en gammeltestamentlig læsning. Og det er faktisk denne struktur, der ser ud til at være grundlaget i de romerske liturgiske bøger, så langt tilbage de kan følges. Men vi kommer slet ikke tilbage til apostlene. Vi må nøjes med 600-tallet, selv om jeg har defineret et mål eller et centrum i 400-tallet.

Og nu har jeg tænkt mig, at vi skulle begive os ud på en rejse baglæns i tiden, tilbage mod det imaginære centrum i Rom i 400-tallet. Første station er Palladius' danske alterbog fra 1556.

Epistler i Palladius' Alterbog fra 1556

(Der henvises til bilag I, side 14)

Peder Palladius' Alterbog fra 1556 er den første danske alterbog efter reformationen. I de første år efter reformationen må man have klaret sig, så godt man kunne – jeg ved ikke helt hvordan.

Til hver dag i kirkeåret er der to læsninger: en første læsning der for det meste er taget fra brevene i NT, og dernæst en evangelietekst. Bilaget giver kun en oversigt over epistlerne. I selve alterbogen er der naturligvis mere. Der er til hver dag to kollektbønner (missalekollekt og Veit Dietrich-kollekt), teksten til

epistlen og dagens evangelietekst. Midt i bogen finder vi nadverritualet, og til sidst et vielsesritual og et dåbsritual.

Epistelteksterne er stort de samme som de vi finder den dag i dag som andenlæsning eller epistellæsning i alterbogens første række.

Helt elementært ser der ud til at være et princip, som går ud på, at der til hver dag kun skal være to læsninger. Der er i hvert fald ikke eksempler på noget andet.

Hvis vi spørger efter principperne for brugen af gammeltestamentlige læsninger, så må et umiddelbart svar vel være, at princippet ser ud til at være, at der ikke skal være gammeltestamentlige læsninger. Og det kunne overfladisk betragtet passe meget godt med den almindelige fornemmelse af, at der engang i oldkirken var mange gammeltestamentlige læsninger, og at gudstjenesterne blev indledt med en gammeltestamentlig læsning, som nu er faldet bort.

Der er et par undtagelser, nemlig 5 gammeltestamentlige tekster ud af i alt 73 tekster. Men de kunne måske betragtes netop som undtagelser, fordi der har været klare indholdsmæssige grunde til at afvige fra princippet et par enkelte gange.

De fem undtagelser med en indledende gammeltestamentlig læsning er:

- Nr. 10 Helligtrekongers dag.
- Nr. 16 Mariæ renselsesdag, eller kyndelmisse
- Nr. 25 Mariæ bebudelsesdag
- Nr. 46 Sankt Hans
- Nr. 48 Mariæ besøgsdag

Flere af disse dage er efterfølgende blevet afskaffet, især af Struense. Det har bidraget til, at undtagelserne er blevet endnu mere usynlige, samt bestyrke en opfattelse af, at gammeltestamentlige læsninger nærmest af princip ikke fandtes i gudstjenesten.

Lad det være ved det i første omgang, selv om en sammenligning med forgængererne snart vil afsløre, at dette forsøg på beskrivelse af principperne ikke er holdbart.

Epistler i Missale Lundense 1514

(Der henvises til bilag 2, side 15)

Missale Lundense er en stor flot bog i folioformat, ligesom en gammeldags håndskrevet kirkebog. Det er bogtrykt bog fra slutningen af den katolske tid i Danmark. De fleste af teksterne er udeladt i bilaget, og jeg har koncentreret mig om epistelteksterne. Ved epistel forstår jeg i denne sammenhæng alle de ikke-evangeliske bibelske læsetekster. Ikke-evangelisk er et lidt mærkeligt ord, som minder om uevangelisk, så jeg bruger ordet epistel som et bredere ord – også om gammeltestamentlige læsninger.

Indledningsvist kan vi konstatere, at der er langt flere dage i missalet end i den reformatoriske alterbog. Og så har jeg endda i oversigten holdt mig til det almindelige kirkeår og udeladt alle de helgendagene og andre særlige gudstjenester.

Udover tekster til søndage og helligdage, som vi kender det, er der tekster til mange ugedage. Hele kirkeåret igennem er der tekster til onsdage (feria quarta) og til fredage (feria sexta). Som eksempel kan vi se på den første uge i adventstiden:

- Nr. 1 er 1. søndag i advent. Epistlen er Rom. 13,11-14.
- Nr. 2 (feria quarta) er onsdagen i den efterfølgende uge. Epistlen er Jak. 5,7-10.
- Nr. 3 (feria sexta) er fredagen. Her er epistlen Zach. 9,9-14.
- Nr. 4 er igen en søndag, 2. søndag i advent. Her er epistlen Rom. 15,4-13.

Søndagene og onsdagen har nyttestamentlige epistler, men fredagen har en gammeltestamentlig. Det lader til at være et forholds-

vis gennemgående træk. Sådan er det hele kirkeåret igennem. Som et supplerende eksempel kan vi se på slutningen af kirkeåret:

- Nr. 203 er 24. søndag efter trinitatis. Epistlen er Kol. 1,9-11.
- Nr. 204 er onsdag i den følgende uge. Her er epistlen Rom. 11,25-36.
- Nr. 205 er fredag med en epistel fra GT, nemlig Ez. 20,42-44.

I fastetiden kan de ikke nøjes med onsdag og fredag. Her er alle dage med:

- Nr. 56 er 1. søndag i fasten. Her er epistlen 2. Kor. 6,1-10.
- Nr. 57 er mandag med epistlen Ez. 34,10-16.
- Nr. 58 er tirsdag med Es. 55,6-11.
- Nr. 59 er onsdag med to gammeltestamentlige tekster.
- Nr. 60 er torsdag med Ez. 18,1-9.
- Nr. 61 er fredag med Ez. 18,20-28.
- Nr. 62 er lørdag med med 5 gammeltestamentlige tekster, samt en nyttestamentlig. Det er en dag med en særlig perikopestruktur. Vi finder tilsvarende i nr. 10, nr. 130 og 184. Tamperlørdage kaldes de.
- Nr. 63 er så igen søndag, 2. søndag i fasten med 1. Thess. 4,1-7.

Karakteristisk for hverdagsgudstjenesterne i fastetiden er, at epistlerne næsten udelukkende er taget fra GT. Vi finder en tilsvarende struktur i ugen fra palmesøndag til påskedag.

- Nr. 92 er palmesøndag med Fil. 2,5-11.
- Nr. 93-95 har læsninger til mandag, tirsdag og onsdag. De er alle fra GT.

- Nr. 96 er skærtorsdag, der har en nytestamentlig læsning: 1. Kor. 11,20-32.
- Nr. 97 er langfredag med 2 gammeltestamentlige læsning
- Nr. 98 er vigilien forud for påskedag med flere gammeltestamentlige læsninger og sluttende med en nytestamentlig læsning. Dertil kommer i alle tilfælde en evangelietekst, som bare ikke er med i denne opstilling.
- Nr. 99 er påskedag med en nytestamentlig epistel: 1. Kor. 5,7-8.

Den følgende uge efter påskedag er en festuge. Og det markeres med, at der er nytestamentlige læsninger på alle hverdage. Læsningerne er taget fra Apostlenes Gerninger og fra 1. Petersbrev. Se nr. 100 til 105.

Hvis vi spørger efter principperne for brugen af gammeltestamentlige læsninger, ser det ud til at være, at der normalt kun er to læsninger ved en gudstjeneste. Og den første læsning kan være en gammeltestamentlig læsning eller en nytestamentlig læsning.

Søndagene ser ud til altid at have en nytestamentlig epistel. Jeg har indtil videre kun fundet en undtagelse, nemlig nr. 206 til sidste søndag i kirkeåret, hvor epistlen er Jer. 23,5-8. Og det betragter jeg som undtagelsen, der bekræfter en regel.

Gammeltestamentlige læsninger bliver brugt som læsning nr. 1 og eneste læsning forud for evangeliet på ret mange dage i kirkeåret. Fællesnævneren ser ud til at være, at det er hverdage, og fortrinsvis fredage og i fastetiden.

Derudover er der nogle dage med en særlig profil og omfattende brug af gammeltestamentlige læsninger. Det drejer sig om vigilier forud for de store festdage påske (nr. 98) og pinse (nr. 123). De fire tamperlørdage og enkelte andre særlige dage. De pågældende dage har karakter af faste eller forberedelse. Og her har man tilsyneladende ment, at det var passende at bruge læsninger fra GT.

Hvis et sådant perikopesystem står i organisk og historisk sammenhæng med et ældre romersk perikopesystem (og det går jeg indtil ud fra er tilfældet), er det indtil videre svært eller umuligt at se, hvordan man kan nå frem til en så omfattende brug af gammeltestamentlige læsninger med udgangspunkt i en struktur med 3 læsninger i højmesse gudstjenesterne: GT – Nytestamentlig Epistel – Evangelium.

Man kan ikke udelukke muligheden af en radikal reform og omlægning på et eller andet tidspunkt. Men tekstvalget og strukturen er generelt præget af stor kontinuitet og sammenhæng. Så indtil videre anser jeg det for misvisende, når liturgikommissionen i 1975 skrev:

Det klassiske læsningssystem, som vi præsenteres for i det romerske missale, havde, dog i de fleste tilfælde skåret læsningernes antal ned til de to sidstnævnte. De gammeltestamentlige læsninger var sjældne.

Udsagnet giver kun en mening, hvis man helt koncentrerer sig om de helligdage vi kender til i vores alterbog. Men det er vel ikke en god måde at læse en historiske kildetekst på.

Hvis vi prøver at lede efter eksempler på søndagsgudstjenester eller helligdagsgudstjenester med den formodede oprindelige tredelte perikopestruktur, kan jeg i Missale Lundense kun finde et par eksempler omkring jul, nr. 14, 15, 16 og 17. Nr. 14 klassificeres som en vigilie, og det der er mærkeligt her, er at der ikke er flere gammeltestamentlige læsninger end kun den ene. Tilbage bliver så de tre julemesser juledag, nr. 15, 16 og 17. De kan evt. repræsentere en rest af et gammelt oldkirkeligt system med 3 læsninger. Men jeg vil stadigvæk fastholde, at det bliver en meget skæv analyse af principperne for brugen af gammeltestamentlige læsninger, hvis det kun bliver de tre julemesser, der skal bære det hele.

Fra katolsk missale til reformatorisk alterbog

I gennemgangen af Palladius' alterbog fra 1556 konstaterede vi, at der var ret få gammeltestamentlige læsninger, og at det næsten kunne ligne et princip om at undgå gammeltestamentlige læsninger.

Hvis vi sammenligner Missale Lundense 1514 med Palladius' Alterbog fra 1556, kan vi se, at der er tale om stor kontinuitet mellem de to liturgiske bøger. Palladius' Alterbog er fremkommet ved en reduktion fra Missale Lundense, eller en anden tilsvarende liturgisk bog. Et stort antal dage er udeladt, og de dage der er udeladt havde i mange tilfælde gammeltestamentlige læsninger.

De dage, der er bevaret fra Missale Lundense til Palladius' Alterbog, er fortrinsvis søndagene. Og søndagene i Missale Lundense var karakteriseret ved, at epistlen var taget fra NT. Og på den måde gik det til, at der stort set ingen gammeltestamentlige læsninger findes i Palladius' Alterbog. Det er tilsyneladende ikke udtryk for en intention, men for en utilsigtet bivirkning af at reducere kirkeårets helligdage.

Jeg vil ikke nødvendigvis påstå, at Palladius' Alterbog er lavet på grundlag af Missale Lundense. Der kunne også være tale om andre lignende bøger. Der eksisterer f.eks. et Missale Hafniensis fra samme periode.

Men min påstand er, at det næsten totale fravær af gammeltestamentlige tekster i de danske efterreformatoriske alterbøger ikke skal forklares ved et bortfald af gammeltestamentlige læsninger engang i oldkirken. Det skyldes simpelthen en kraftig reduktion i antallet af helligdage i overgangen fra katolsk senmiddelalder til dansk reformationsperiode. Men i øvrigt er det mest påfaldende kontinuiteten fra den katolske periode til den reformatoriske periode. Nogle eksempler:

- ML 1: 1. søndag i advent. Epistlen er Rom. 13,11-14. Og det er den også hos Palladius i nr. 1

- ML 4: 2. søndag i advent. Epistlen er Rom. 15,4-13. Og det er den også hos Palladius i nr. 2.
- ML 7: 3. søndag i advent. Epistlen er 1. Kor. 4,1-5. Og det er den også hos Palladius i nr. 3.
- ML 11: 4. søndag i advent. Epistlen er Fil. 4,4-7. Og det er den også hos Palladius i nr. 4.

Der er nogle enkelte steder, hvor der er en forskel, f.eks. 1. og 2. søndag efter trinitatis. Men det er ikke forskellen, der falder i øjnene, men derimod overensstemmelsen.

Epistler i Würzburger Comes fra 600-tallet

(Der henvises til bilag 3, side 19)

Efter dette lange baglæns tilløb kommer jeg omsider til en oldkirkelig tekst, nemlig Würzburger Comes. Der er tale om et håndskrift fra omkring 700, der indeholder en liste om episteltekster. Håndskriftet indeholder også en liste over evangelietekster, men det er en separat liste, og de to lister kan ikke uden videre kombineres.

Listen består af en situationsangivelse, som er gengivet tilnærmelsesvist ordret i bilag 3. Desuden angives, fra hvilket bibelskrift stykket stammer, hvad indledningsordene er, og hvad slutningsordene er. Og så forudsættes det, at oplæseren har haft en bibel, hvorfra den liturgiske oplæsning kan foregå.

Efter de liturghistoriske eksperter er det den ældste bevarede kildetekst vedrørende de ikke-evangeliske bibellæsninger i romersk højmesseliturgi. Vi nærmer os mit imaginære centrum i 400-tallet, men vi mangler i hvert fald 100 år, og snarere 200 år.

På grund af dokumentets karakter er det vanskeligere at analysere helt klart. Hver bibeltekst har en situationsangivelse, men nogle gange er der flere numre til samme dag. Og hvordan skal det fortolkes?

Würzburger-comes begynder med tekster til juledag, det er teksterne nr. 1 til 7. Den første tekst er Rom 1,1-6, som læses ved en gudstjeneste i anledning af Herrens fødsel. Stedet for gudstjenesten er stationskirken Santa Maria Maggiore i Rom. Juleteksterne bliver læst ved forskellige gudstjenester. Det kan vi blandt andet se af, at de også har været i andre kirker. Og vi ved fra senere, at der kunne være tale om flere gudstjenester juledag, og må også forvente en vigilie. Så det er nok ikke det bedste sted at starte en analyse og struktur og principper.

Lad os i stedet gå til påskedag og den efterfølgende uge. Her ser vi ser klart et perikopesystem med kun én indledende læsning.

- Nr. 86 er påskedag i Santa Maria Maggiore. Epistlen er 1. Kor. 5,7-8.
- Nr. 87 er mandag, eller 2. påskedag i vores sprogbrug. Her er epistlen Ap.G. 10,37-43, og gudstjenesten foregår i Peterskirken.
- Nr. 88 er tirsdag. Her er epistlen Ap.G. 13,16-33.
- Nr. 89 er onsdag. Her er epistlen Ap.G. 3,12-19.
- Nr. 90 er torsdag. Her er epistlen forsat fra Apostlenes Gerninger, 8,26-41. Det er i øvrigt noget vi kender til fra mange andre perikopeordninger fra oldkirken, at tekster fra Apostlenes Gerninger fortrinsvis bliver brugt i perioden mellem påske og pinse.
- Fredag og lørdag læses der tekster fra 1. Petersbrev.
- Nr. 93 er 1. søndag efter påske. Her er epistlen 1. Johs. 5,4-10.

Påskedag hører helt klart til det ældste lag i kirkeårets udvikling. Men her er der altså ikke spor af en gammeltestamentlig læsning ved søndagens gudstjeneste.

Serien for påskedag og den følgende uge er næsten magen til den tilsvarende serie i Missale Lundense, nr. 99 til 106. Tilsvarende ligheder finder vi mange andre steder. Så der kan ikke være

tvivl om, at der er tale om liturgiske tekster, der er i nær familie med hinanden. At der bruges nytestamentlige tekster på hverdage i ugen efter påskedag, opfatter jeg som et udtryk for en markering af periodens karakter.

Derefter kommer en serie læsninger til søndagene efter påske. Der tælles efter påskedags oktav, ligesom vi efter pinse ikke tæller efter pinse, mens efter pinsens oktav, trinitatis søndag. I Würzburger-comes finder vi søndagene som nr. 94 til 102. Igen er der kun én epistel pr. søndag, og det er en nytestamentlig epistel, fra 1. Petersbrev eller Jakobs Brev eller 1. Johannesbrev.

Lidt mærkeligt tæller den hen over pinse og tæller helt op til 9. søndag efter påskens oktav. I Würzburger-comes finder vi den som nr. 102. Jeg har ikke nogen helt præcis forklaring på det, men nøjes med at konstatere, at den samme tekst i Palladius' alterbog bruges til 5. søndag efter trinitatis (nr.49). Og det samme er tilfældet i Missale Lundense, hvor jeg har anført den under nr. 145. Noget lignende gælder for flere andre af de seneste søndage efter påskens oktav i Würzburger-comes – at vi senere finder dem i teksterne efter pinse eller efter trinitatis.

Et andet eksempel på en serie søndage med kun nytestamentlige epistler finder vi på søndagene efter Theofani, eller epifani eller helligtrekonger. I Würzburger-comes nr. 20-23 finder vi 4 tekster i serie fra slutningen af romerbrevet. Prof. Chr. Thodberg mener, at serien er meget gammel, vist nok før Konstantin. Det lyder ret usandsynligt ud fra en helhedsvurdering. Og han har i hvert fald til gode at komme med konkrete henvisninger, der kan dokumentere tesen. Strengt taget står der ikke noget om i Würzburger-comes, at teksterne bruges på søndage. Men det forekommer sandsynligt nok.

Det sidste eksempel fra en serie nytestamentlige epistler jeg vil trække frem, er den lange serie fra nr. 214 til nr. 255. Der er ikke situationsangivelse på. Jeg har i skarp parentes anført nogle henvisninger til Missale Lundense og Palladius' Alterbog. Meget tyder

på, at rækken har været brugt til søndage i kirkeårets sidste halvdel.

Nogle mener, at sådanne serie med såkaldte »banelæsninger« er eksempler på gamle elementer i perikopesystemet. Jeg mener for det meste det modsatte, nemlig at de hører til de senest tilkomne tekster. Mit hovedbillede af udviklingen af kirkeårets tekster er, at der først blev valgt tekster til de store helligdage. Derefter til de dage, der ledte op til de store helligdage, eller fulgte op på det. Og senest har man så afsluttet systemet med at vælge tekster til de resterende søndage. Og hertil hører helt markant søndagene i kirkeårets sidste halvdel.

I forbindelse med analysen af Missale Lundense formulerede jeg som en regel, at kirkeårets søndage har en nytestamentlig epistel, og at der kun er denne ene tekst forud for evangelielæsninger. I hovedtræk mener jeg, at denne regel også ser ud til at gælde Würzburger-comes.

Men epistlerne i Würzburger-comes er ikke kun nytestamentlige, der er også en del gammeltestamentlige tekster. Der er næsten lige så mange gammeltestamentlige tekster som der er nytestamentlige tekster. Hvor og hvordan bruges de?

Som et markant eksempel vælger jeg en uge i fastetiden. Fra 1. søndag i fasten til 2. søndag i fasten:

- Nr. 39 er 1. søndag i fasten. Læsningen er her 2. Kor. 6,1-10 i NT.
- Nr. 40 er mandag i pågældende uge. Læsningen er nu fra GT, nemlig Ez. 34,11-16.
- Nr. 41 er tirsdag. Her finder vi igen en gammeltestamentlig læsning: Es. 55,6-11.
- Nr. 42 er onsdag i Santa Maria Maggiore, og epistlen er 2. Mos. 24,12-18.
- Nr. 43 er torsdag, og epistlen er 1. Kong. 19,3-8.
- Nr. 44 er fredag med en epistel fra Ez. 18,20-28.

- Nr. 45-48 er en serie gammeltestamentlige læsninger til lørdagen forud for 2. søndag i fasten. De fremtræder som en serie er nummererede fra 1 til 4.
- Nr. 49 er formentlig også en læsning til lørdagen. Epistlen er her fra NT, nemlig 1. Thess. 5,14-23.
- Nr. 50 fremtræder som en alternativ tekst til samme dag som nr. 49. Epistlen er fra samme nytestamentlige skrift, 1. Thess. 4,1-7. I Missale Lundense bruges den til 2. søndag i fasten. Der er vist nok noget andet på færde her, hvor jeg melder pas i første omgang.

Et lignende mønster finder vi i de følgende uger i fastetiden. På hverdage bruges tekster fra GT, mens der på søndagene bruges tekster fra nytestamentlige breve og andre ikke-evangeliske skrifter fra NT.

Et andet eksempel på brug af gammeltestamentlige læsninger finder vi i nr. 119-124. Det er læsninger på en lørdag i Peterskirken.

- Nr. 119 på denne lørdag er taget fra Joel 2,28-32.
- Nr. 120-122 er tre læsninger fra Mosebøgerne.
- Nr. 123-124 er to nytestamentlige epistler, der afslutter den længere række af læsninger inden evangelielæsningen.

Hvis vi spørger efter principperne for brugen af gammeltestamentlige læsninger i Würzburger-comes, vil jeg mene, at de minder meget om det, jeg nåede frem til, hvad angår Missale Lundense, nemlig at de gammeltestamentlige læsninger bliver brugt som indledende læsninger på hverdage, især i fastetiden.

Hvis det oldkirkelige udgangspunkt har været en forholdsvis fast struktur med 3 læsninger i søndagens gudstjenester, og tidens almindelige tendens fra 400-tallet til 600-tallet har været et bortfald af gammeltestamentlige læsninger, har jeg meget svært ved at

se og forstå, hvordan resultatet kan blive som det vi ser i Würzburger-comes.

Men jeg vil da indrømme, at der her er der er spor af en struktur, som jeg ikke helt kan forstå. Det drejer sig især om juledag, nr. 1-7, og teksterne til f.eks. Theophania nr. 18 og 19.

Til Theophania den 6. jan. er der to tekster, først en nytestamentlig tekst i nr. 18, Tit. 3,4-7, og derefter en gammeltestamentlig tekst i nr. 19, Es. 60,1-6. Hvis det er tekster til samme gudstjeneste, er rækkefølgen meget mærkelig. Jeg har ikke ellers noget sted i oldkirkelige perikopesystemer, set en nytestamentlig tekst læst før en gammeltestamentlig tekst.

Så hvis man skal tolke teksterne i Würzburger-comes som rester af et gammelt perikopesystem med tre læsninger, skulle i givet fald rækkefølgen til epifani være: GT med Es. 60,1-6 (nr. 19), nt-lig epistel med Tit. 3,4-7 (nr. 18) og til slut en evangelietekst, som altså ikke findes i dette liturgiske dokument.

Og i Santa Maria Maggiore på juledag: GT med Es. 9,2-7 (nr. 5), nytestamentlig epistel med Tit. 2,11-15 (nr. 2) og til slut evangeliet.

Jeg vil ikke ganske afvise muligheden, men den forekommer mig ikke ganske indlysende. Jeg vil være mere tilbøjelig til at betragte det som en form for undtagelse ved en dag med et særligt program - og ikke som udtryk for et generelt princip om en læsningsstruktur med 3 perikoper: GT - NT - Evangelium.

En mulig tolkning i overensstemmelse med min hovedtese kunne være, at den gammeltestamentlige tekst er beregnet til de år, hvor juledag falder på en hverdag, mens den nytestamentlige tekst var beregnet til de år, hvor juledag falder på en søndag.

Fra oldkirke til senmiddelalder

Der er så mange og klare overensstemmelser og kontinuitet, at det kan betragtes som givet, at Würzburger-comes og Missale Lundense hører til samme liturgiske familie, og at Missale Lun-

dense repræsenterer en form for efterkommer af Würzburger-comes og den romerske ordning. De nøjagtige slægtsskabsrelationer har jeg ikke nogen mening om. Der er jo også tale om et spring på omkring 900 år.

Da jeg sammenlignede Missale Lundense og Palladius' Alterbog var den grundlæggende forskel en reduktion i antallet af dage i kirkeåret. Og denne reduktion havde medført et næsten totalt bortfald af gammeltestamentlige læsninger.

Når vi sammenligner Würzburger-comes med Missale Lundense forholder det sig modsat. I løbet af middelalderen er der kommet flere dage til. Og det er også den almindelige udviklingstendens, at ting vokser og bliver større.

Lad os som et eksempel se på adventstiden en gang til. I Würzburger-comes har vi adventsteksterne som nr. 170-174. Denne placering er et udtryk for, at adventstidens tekster hører til de lidt senere tilkomne i Würzburger-comes.

- Nr. 170 er 1. søndag i advent med en nytestamentlig epistel: Rom. 13,11-14. Det svarer helt til Missale Lundense nr. 1.
- Nr. 171 er en gammeltestamentlig tekst: Jer. 23,5-8. Det kunne måske være et spor af en gammel indledende GT-tekst til 1. søndag i advent.
- Nr. 172 til 174 er nytestamentlige epistler til de følgende søndage. Der står ikke eksplicit, at der er tale om søndage, men det forekommer mest sandsynligt. Teksterne svarer til adventssøndage i Missale Lundense, hvor de har nr. 4, nr. 7 og nr. 11. Og vi finder i øvrigt også de samme tekster i Palladius' alterbog som nr. 2, 3 og 4.

I alt væsentligt er der tale om en stor overensstemmelse, og overensstemmelsen er i øvrigt større mellem Würzburger-comes og Palladius' alterbog, end den er mellem Würzburger-comes og Missale Lundense. For Missale Lundense har også tekster til visse

hverdage i adventstiden, nemlig onsdagene og fredagene. Det ligner en udvidelse af kirkeåret i Missale Lundense, og det der her er interessant er, at der i løbet af middelalderen er kommet flere gammeltestamentlige tekster til.

- ML 3: Zach. 9,9-14.
- ML 5: Mal. 3 og 4.
- ML 6: Es. 28,16-22.
- ML 8: Es 2 og Es. 7.
- ML 9: Es. 11
- ML 10: 5 gammeltestamentlige tekster til tamperlørdag i december.
- ML 12: Es. 30,18-23.
- ML 13: Es. 30,27-30.

Et lignende mønster, omend ikke helt så klart, finder vi i trinitaristiden, hvor Würburger-comes har en serie nytestamentlige epistler i nr. 214-255. Hvis vi sammenligner med det tilsvarende stræk i Missale Lundense i nr. 133-208 finder vi et større antal gtlige læsninger, især på fredagene (feria sexta).

Det forekommer indtil videre mig at være en meget markant modsigelse af den almindelige tese om et bortfald af gammeltestamentlige læsninger fra oldkirke til middelalder i romersk liturgi. Der har tværtimod været tale om en vækst, endda en forholdsvis stor vækst i gammeltestamentlige læsninger.

Kurven over antal gammeltestamentlige læsninger har været stigende fra ca. 650 til 1514. Stigningen har især ligget i den første periode frem til år 1000. Men nu er jeg på vej ud i noget, hvor jeg ikke tilnærmelsesvist har den nødvendige detailviden.

Nu skal man være forsigtig med at forlænge kurver. Vi har jo set, at den knækker meget brat i Danmark efter reformationen – omend det ikke har været et tilsigtet knæk. Jeg vil dog være tilbøjelig til at mene, at kurven over antal gammeltestamentlige læsninger også har været stigende i perioden fra 450 i Rom og frem

til ca. 650, hvor vi finder det første bevarede liturgiske dokument med en fortegnelse over epistellæsninger i romersk liturgi.

Afslutning

Jeg er nu nået til en afslutning, og den bliver mere brat, end jeg oprindeligt havde planlagt.

Som det vist er fremgået, er jeg skeptisk over for den almindelige tese om, at der oprindeligt i Rom har været en treledet perikopestruktur med GT – Epistel – Evangelium.

Min meget forsøgsvisse modtese skal være noget med et »eller«. Der blev læst enten fra GT eller fra NT. Den almindelige tese går ud fra et »og«. Der blev læst både fra GT og fra NT.

Min skepsis kommer ikke kun fra et forsøg på en analyse af nogle sene romerske liturgiske dokumenter, men også fra en beskæftigelse med perikopesystemer andre steder i 400-tallet.

Severian af Galatas prædikener i Konstantinopel omkring 400 dokumenter ret klart, at der i Konstantinopel omkring 400 i højmesseliturgen på lørdage og søndage kun blev læst to tekster. De var begge fra NT. Den første var en epistel og den anden evangeliet. Der blev helt klart også brugt gammeltestamentlige tekster, men de hørte hjemme i en anden liturgisk sammenhæng. Der blev eksempelvis prædikeret over tekster fra 1. Mosebog ved aftensangsgudstjenester på hverdage (mandag til fredag) i fastetiden.

Et andet eksempel der i tide og utide bliver anført på en oprindelig tre-ledet perikopestruktur er den armenske liturgi. Men det holder slet ikke stik. Jerusalem er det sted, hvor vi er bedst og sikrest underrettet om liturgien i 400-tallet. Hovedstrukturen i Jerusalem i første halvdel af 400-tallet er en to-ledet perikopestruktur med udelukkende nytestamentlige tekster, først en nytestamentlig epistel og derefter en evangelielæsning.

Det betyder ikke, at der ikke blev brugt gammeltestamentlige læsninger i Jerusalem. Det gjorde der skam i stort omfang. Men de blev brugt ved gudstjenester af en anden karakter: gudstjene-

ster af forberedende karakter, eller gudstjenester med fastekarakter.

Og så vil jeg prøve at runde af med udgangspunkt på den anden side af det imaginære centrum i Rom omkring 450.

At de bibelske læsninger i oldkirkens gudstjeneste er en arv fra synagogens gudstjeneste kan der ikke være megen tvivl om. Men det der er spørgsmålet er, *hvordan* kirken har forvaltet denne arv.

Min hovedtese er her, at kirken har forvaltet denne arv meget selvstændigt, og at der er nogle helt centrale forskelle mellem synagogens og kirkens perikopeordninger.

Centrum i synagogens perikopeordning er oplæsningen af Loven. Oplæsningen af Loven, som er den egentlige hovedtekst, kommer først, og derefter følger oplæsningen fra Profeterne, som anden og sidste tekst.

I kirkens perikopeordninger (i hvert fald som vi kender dem fra 4. årh. og fremefter) er rækkefølgen vendt om. Her sluttes oplæsningerne med den vigtigste tekst, nemlig Evangeliet. Og når der i nogle af kirkens perikopeordninger indledes med én eller flere gammeltestamentlige læsninger, så er de i denne sammenhæng anbragt på en mindre fremtrædende plads, som bl.a. kommer til udtryk i forskellige ydre symbolske handlinger. Efter min vurdering er denne forskel mellem synagogens og kirkens perikopeordninger af en helt central karakter, og den gør det vanskeligt at forestille sig, at kirkens perikopesystemer er vokset organisk ud af synagogens ordninger og har udviklet sig ved en lang række små trinvis forandringer - i hvert fald hvis udgangspunktet er den traditionelle forestilling om en fordobling af synagogens perikopestruktur. Denne fundamentale forskel i rangrækkefølge mellem synagogens ordninger og kirkens ordninger, sådan som de kilde-mæssigt er bevidnet fra 5. århundrede og senere, peger snarere i retning af et bevidst brud med synagogens perikopeordninger på et tidligt tidspunkt. Men denne fundamentale forskel ændrer på den anden side heller ikke ved den lige så fundamentale overensstemmelse mellem synagogen og kirken, at de begge har læsninger

fra »den hellige skrift« i deres gudstjeneste efterfulgt af en udlægning (prædiken).

Et anden hovedtese i foredraget kan jeg måske bedst repræsentere ved at knytte til ved det velkendte citat af Justin (Apol. I,67), hvor han giver en beskrivelse af en gudstjeneste. Justin siger i dette citat, at gudstjenesten indledes med »oplæsning af apostlenes erindringer eller profeternes skrifter så langt tiden rækker«. Som et resultat af mine undersøgelser er jeg kommet til at se på dette citat med nye øjne. Jeg er ikke startet med dette Justin-citat, men har i citatet fundet en delvis bekræftelse på nogle resultater jeg er nået frem til ad andre veje. Jeg vil i citatet især knytte til ved det lille beskedne og nemt oversete ord »eller«:

Der læses op af apostlenes erindringer *eller* profeternes skrifter eller. Jeg tror man skal tage dette lille ord »eller« meget mere alvorligt end man almindeligvis gør, hvor man ofte overser det, eller erstatter det med ordet »og«. Hvis man tager ordet »eller« alvorligt, vil det betyde, at der i de ældste kristne gudstjenester normalt ikke blev læst op fra både det nuværende Gamle Testamente og det nuværende Nye Testamente, men kun fra enten det ene *eller* det andet. I de ældste bevarede kristne perikopeordninger finder man netop spor af en sådan opdeling, hvorefter der på visse dage i kirkeåret og ved visse gudstjenester læses op fra Det gamle Testamente - og kun fra det. Og omvendt læses der på andre dage og ved andre gudstjenester kun fra Det nye Testamente. Og så skal man iøvrigt heller ikke overse den lille detalje ved Justin-citatet, at han først omtaler læsning fra NT og derefter fra GT. Jeg er ikke sikker på, at det har nogen betydning - men jeg vil på den anden side ikke udelukke muligheden. Og i hvert fald understreger denne detalje med den omvendte rækkefølge, at det lille ord »eller« skal tages alvorligt.

Nu er der som bekendt ikke meget nyt under solen, og selv om jeg afviger fra de fleste almindelige fremstillinger i håndbøger og opslagsværker, så er der da andre, der tidligere har sagt noget tilsvarende. Jeg har bl.a. på dette punkt fundet en slags for-

bundsfælle i biskop Hans Bagger, der i fortalen til den danske Alterbog fra 1688 (for 300 år siden) omtaler en tysk orientalist Hiob Ludolf, som hævdede, at evangeliet i de kristne menigheder før kejser Konstantin kun læstes om søndagen og ikke ved gudstjenester på andre dage. Hans Bagger ytrer forbehold overfor denne opfattelse, men siger dog, at tilsvarende forholdt det sig nok på Justins tid:

Thi saa finder jeg, at have været Maner i Justini Tider, at man ikke i een Forsamling har tillige læst både af det Gamle og det Nye Testamente, men ikkun een af Delene, som han selv klarligen vidner.

Jeg er tilbøjelig til at mene med Hans Bagger, at sådan vidner Justin klarligen; men så er man også godt på vej til at sætte et alvorligt spørgsmålstejn ved den almindelige opfattelse af udviklingen i den kristne kirkes perikopestruktur.

Bilag 1: Epistler i Palladius' Alterbog

Peder Palladius: Den ældste danske Alterbog. Udgivet efter Originalen af Lis Jacobsen. København: Gyldendalske Bogh. 1918.

Der er i alt 73 ikke-evangeliske tekster. Heraf er 68 fra NT og 5 fra GT

1, s. 46	Den I. Søndag i Aduent	Rom. 13,11-14
2, s. 47	Den II. Søndag i Aduent	Rom. 15,4-11
3, s. 49	Den III. Søndag i Aduent	1. Kor. 4,1-5
4, s. 50	Den IIII. Søndag i Aduent	Fil. 4,4-7
5, s. 52	Paa Christi fødzels dag	Hebr. 1,1-4
6, s. 54	Paa S. Staffens dag	Ap.G. 6,8-15 og 7,54-60
7, s. 56	Paa S. Hans Euan. dag	Tit. 2,11-15
8, s. 57	Den I. Søndag effter Jule.	Gal. 4,1-7
9, s. 59	Paa Nyt Aars dag	Gal. 3,23-29
10, s. 60	Paa hellig tre Kongers dag	Es. 60,1-6 [GT]
11, s. 62	Den I. Søn. effter hel. tre K.	Rom. 12,1-5
12, s. 63	Den II. Søn. effter hel. tre K.	Rom. 12,6-16
13, s. 65	Den III. Søn. eff. hel. tre K.	Rom. 12,16-21
14, s. 67	Den IIII. Søn. eff. hel. tre K.	Rom. 13,8-10
15, s. 68	Den V. Søn. eff. hel. tre K.	Kol. 3,12-17
16, s. 70	Paa Marie Renselsis dag	Mal. 3,1-4 [GT]
17, s. 71	Den Søn. Septuagesima	1. Kor. 9,24-27
18, s. 73	Den Søndag Sexagesima	1. Kor. 12,2-9
19, s. 75	Paa Fastelaffuens Søndag om Christi Daab	1. Pet. 3,18-22
20, s. 77	Den I. Søndag i faste	2. Kor. 6,1-10
21, s. 78	Den II. Søndag i Faste	1. Thess. 4,1-7
22, s. 80	Den III. Søndag i faste	Ef. 5,1-9
23, s. 82	Paa Medfast Søndag	Gal. 4,21-31
24, s. 84	Den Søn. effter Medfast	Hebr. 9,11-15
25, s. 86	Marie Bebudelsis dag	Es. 7,10-15 [GT]

26, s. 88	Paa Palme Søndag	Fil. 2,5-11
27, s. 89	Paa Skærtorssdag	1. Kor. 11,23-29
28, s. 99	Paa Paaske dag	1. Kor. 5,7-8
29, s. 100	Anden Paaske dag	Ap.G. 10,34-43
30, s. 102	Tredie Paaske dag	Ap.G. 13,26-32
31, s. 104	Den I. Søn. effter Paaske	1. Johs. 5,4-12
32, s. 106	Den II. Søn. effter Paaske	1. Pet. 2,21-25
33, s. 107	Den III. Søn. effter Paaske	1. Pet. 2,11-20
34, s. 109	Den IIII. Søn. eff. Paaske	. 1,17-21
35, s. 111	Den V. Søn. effter Paaske	Jak. 1,22-27
36, s. 112	Udi Bede dage	Jak. 5,16-20
37, s. 114	Jhesu Christi Himmelfards dag	Ap.G. 1,1-11
38, s. 115	Den VI. Søn. efft. Paaske	1. Pet. 4,7-11
39, s. 117	Paa Pintzedag	Ap.G. 2,1-11
40, s. 118	Paa Anden Pintzedag	Ap.G. 10,42-48
41, s. 120	Paa Tredie Pintzedag	Ap.G. 8,14-17
42, s. 121	Hellige Trefoldighedz Søn.	Rom. 11,33-36
43, s. 123	Den I. Sønd. effter Trinit.	1. Johs. 3,13-18
44, s. 125	Den II. Søn. effter Trinita.	1. Johs. 4,16-21
45, s. 126	Den III. Søn. effter Trini.	1. Pet. 5,6-11
46, s. 128	Paa S. Hans Bapt. dag	Es. 49,1-6 [GT]
47, s. 130	Den IIII. Søn. efft. Trinit.	Rom. 8,18-23
48, s. 131	Paa Marie Besøgelsis dag	Es. 11,1-10 [GT]
49, s. 133	Den V. Søn. effter Trini.	1. Pet. 3,8-15
50, s. 135	Den VI. Søn. effter Trinit.	Rom. 6,3-11
51, s. 137	VII. Søn. eff. Trinita.	Rom. 6,19-23
52, s. 138	Den VIII. Søn. effter Trini.	Rom. 8,12-17
53, s. 139	Den IX. Søn. effter Trinitatis	1. Kor. 10,6-13
54, s. 141	Den X. Søn. effter Trinita.	1. Kor. 12,1-7
55, s. 143	Den XI. Søn. efft. Trinita.	1. Kor. 15,1-10
56, s. 144	Den XII. Søn. eff. Trinita.	2. Kor. 3,4-9
57, s. 146	Den XIII. Søn. eff. Trini	Gal. 3,15-22
58, s. 148	Den XIIIII. Søn. eff. Trini.	Gal. 5,16-24
59, s. 149	Den XV. Søn. eff. Trinita.	Gal. 5,25-6,10

60, s. 151	Den XVI. Søn. eff. Trini.	Ef. 3,13-21
61, s. 153	Den XVII. Søn. eff. Trini.	Ef. 4,1-6
62, s. 154	Paa S. Michels dag	.Åb. 12,7-12
63, s. 156	Den XVIII. Søn. eff. Tri.	1. Kor. 1,4-8
64, s. 157	Den XIX. Søn. eff. Trini.	Ef. 4,22-28
65, s. 159	Den XX. Søn. eff. Trinit.	Ef. 5,15-21
66, s. 160	Den XXI. Søn. eff. Trini.	Ef. 6,10-18
67, s. 162	Paa Alle Helgene dag	Johs.Åb. 7,1-12
68, s. 164	Den XXII. Søn. eff. Tri.	Fil. 1,6-11
69, s. 166	Den XXIII. Søn. eff. Tri.	Fil. 3,17-4,3
70, s. 168	Den XXIII. Søn. eff. Tri.	Kol. 1,9-14
71, s. 169	Den XXV. Søn. effte. Tri.	1. Thess. 4,13-18
72, s. 171	Den XXVI. Søn. efft. Tri.	1. Thess. 5,12-23
73, s. 172	Den XXVII. Søn. eff. Tri	2. Pet. 1,12-18

Bilag 2: Epistler i Missale Lundense

Faksimileudgave: Missale Lundense av år 1514. Faksimiledition med efterskrift och register av Bengt Strömberg. (= Laurentius Petri Sällskapetets urkundsserie IV). Utgivare John Kroon, Malmö 1946.

ML 1	Dominica I Aduentus	Rom. 13,11-14
ML 2	Feria quarta	Jak. 5,7-10
ML 3	Feria VI	Zach. 9,9-14
ML 4	Dominica secunda, Aduentus	Rom. 15,4-13
ML 5	Feria IIII	Mal. 3,1-5 + 4,1-6
ML 6	Feria VI	Es. 28,16-22
ML 7	Dominica tertia	1. Kor. 4,1-5
ML 8	Feria quarta in quattuor temporum	Es. 2,2-5 / Es. 7,10-15
ML 9	Feria VI, quattuor temporum	Es. 11,1-5
ML 10	Sabbato, IV temporum	Es. 19,20-22 / Es. 35,1-7 / Es. 40,9-11 / Es. 45,1-8 / Dan. 3,49-51 / 2. Thess. 2,1-8
ML 11	Dominica quarta, Aduentus	Fil. 4,4-7
ML 12	Feria quarta	Es. 30,18-23
ML 13	Feria VI	Es. 30,27-30
ML 14	In vigilia nativitatis domini	Es. 62,1-4 / Rom. 1,1-6
ML 15	Missa in gallicantu	Es. 9, 2 + 6-7 / Tit. 2,11-15
ML 16	Sequentia (?) missa in diluculo diei / Missa in aurora	Es. 61,1-3 + 62,11-12 / Tit. 3,4-7
ML 17	Ad summam missam / In die nativitatis domini	Es. 52,6-10 / Hebr. 1,1-12
ML 18	In die sancti Stephani	Ap.G. 6,8-10 + 7,54-60
ML 19	In die sancti iohannis	Sir. 15,1-6
ML 20	De innocentibus / In festo innocentum	Johs.Åb. 14,1-5
ML 21	In festo sancti Thome martyris	Hebr. 5,1(-6)
ML 22	Infra octauam nativitatis	Gal. 4,1-7

ML 23	In circumcissione / In festo circumcisionis	Gal. 3,23-4,2	ML 54	Feria VI	Es. 58,1-9
ML 24	In vigilie epyphanie	Rom. 3,19-26	ML 55	Sabbato post cineres	Es. 58,9-14
ML 25	In die Epyphanie	Es. 60,1-6	ML 56	Dominica in quadragesime	2. Kor. 6,1-10
ML 26	Dominica infra octauam epyphanie	Rom. 12,1-5	ML 57	Feria II post dom. I. XL.	Ez. 34,10-16
ML 27	Feria IIII	Rom. 1,7-12	ML 58	Feria III post dom. I. XL.	Es. 55,6-11
ML 28	Feria VI	Ef. 1,13-18	ML 59	Feria IIII	2. Mos. 24,12-18 / 1. Kong. 19,3-8 (?)
ML 29	In octaua epyphanie	Es. 25 + 35 + 41	ML 60	Feria quinta	Ez. 18,1-9
ML 30	Dominica I post octauam epyphanie	Rom. 12,6-16	ML 61	Feria VI	Ez. 18,20-28
ML 31	Feria quarta	Kol. 1,23-28	ML 62	Sabbato / Sabbato quattuor temporum XL	
ML 32	Feria sexta	Ef. 2,1-6		5. Mos. 26,15-19 / 5. Mos. 11,22-25 / 2. Makk. 1,23 +2-5	
ML 33	Dominica secunda / Dominica II post oc. epy.	oc. epy. Rom. 12,16-21	ML 63	Dominica II quadragesime	1. Thess. 4,1-7
ML 34	Feria quarta	1. Tim. 1,15-17	ML 64	Feria II	Dan. 9,15-19
ML 35	Feria sexta	Kol. 1,3-9	ML 65	Feria III	1. Kong. 17,8-16
ML 36	Dominica tertia / Dominica III post epy.	Rom. 13,8-10	ML 66	Feria IIII post dominicam II XL	Est. 13,9-11 +15-17
ML 37	Feria IIII	Rom. 5,18-21	ML 67	Feria V post dominicam II, XL	Jer. 17,5-10
ML 38	Feria VI	1. Thess. 1,2-10	ML 68	Feria sexta post dominicam II, XL	1. Mos. 37,6-22
ML 39	Dominica IIII / Dominica III post oc. epy.	Kol. 3,12-17	ML 69	Sabbato post dominicam II, XL	1. Mos. 27,5-40
ML 40	Feria IIII	1. Kor. 1,26-31	ML 70	Dominica tertia XL	Ef. 5,1-9
ML 41	Feria VI	1. Kor. 1,26-31	ML 71	Feria II	2. Kong. 5,1-15
ML 42	Dominica quinta / Dominica V post oc. epy.	Kol. 3,12-17 [som ML 39]	ML 72	Feria III, ebdo. III, XL	2. Kong. 4,1-7
ML 43	Feria quarta	ingen anført	ML 73	Feria IIII, ebdo. III, XL	2. Mos. 20,12-24
ML 44	Feria VI	ingen anført	ML 74	Feria V post dominicam III, XL	Jer. 7,1-7
ML 45	Dominica in septuagesima	1. Kor. 9,24-10,4	ML 75	Feria VI post dominicam III, XL	4. Mos. 20,2-3 +5-13
ML 46	Feria quarta	Hebr. 4,11-16	ML 76	Sabbato post dominicam III, XL	Dan. 13,1-9 +15-17 +19-30 +33-62
ML 47	Feria VI	Jer. 3,11-14	ML 77	Dominica in media quadragesia	Gal. 4,22-31
ML 48	Dominica in septuagesima officium	2. Kor. 11,19-12,9	ML 78	Feria secunda post dominicam IIII, XL	1. Kong. 3,16-28
ML 49	Feria IIII	Hebr. 12,3-9	ML 79	Feria III ebdo. IIII, XL	2. Mos. 32,7-14
ML 50	Feria sexta	Ez. 18,30-32	ML 80	Feria quarta, ebdo. IIII, XL	Ez. 36,23-28 / Es. 1,16-19
ML 51	Dominica quinquagesime	1. Kor. 13,1-13	ML 81	Feria quinta, ebdo. IIII, XL	2. Kong. 4,25-38
ML 52	In capite ieiunii indictio (?) cinerum / feria IIII	Joel 2,12-19			
ML 53	Feria V post cinerum	Es. 38,1-6			

ML 82	Feria sexta post dominicam IIII, XL	1. Kong. 17,17-24	ML 109	Dominica II post Pascha	1. Pet. 2,21-25
ML 83	Sabbato post dominicam IIII, XL	Es. 49,8-15 / Es. 55,1-11	ML 110	Feria IIII, ebdo. II Pasche	1. Pet. 1,18-25
ML 84	Dominica passionis / Dominica in Passione	Hebr. 9,11-15	ML 111	Feria VI, eddo. II Pasche	Ap.G. 15,7-12
ML 85	Feria II, ebdo. passionis	Jonas 3,1-10	ML 112	Dominica III post Pascha	1. Pet. 2,11-19
ML 86	Feria tertia Officium, post dominicam in passione	Dan. 14,27-42	ML 113	Feria IIII, ebdo. III post Pascha	1. Johs. 2,1-8
ML 87	Feria quarta post dominicam in passione	3. Mos. 19,1-2 +11-19 +25 [upræcist!]	ML 114	Feria VI, ebdo. III post Pascha	Ap.G. 3,12 +20-26
ML 88	Feria quinta post dominicam in passione	Dan. 3,35-45	ML 115	Dominica IIII post Pascha	Jak. 1,17-21
ML 89	Feria VI post dominicam in passione	Jer. 17,13-18	ML 116	Feria IIII, ebdo. IIII post oc. Pas. [fejl med oktaven!]	1. Thess. 5,5-11
ML 90	Sabbato palmarum	Jer. 18,18-23	ML 117	Feria VI, ebdo. IIII Pasche	Ap.G. 15,23-29
ML 91	Dominica palmarum	Ex. 15,27-16,10	ML 118	Dominica V post Pascha	Jak. 1,22-27
ML 92	Dominica palmarum, Officium Misse	Fil. 2,5-11	ML 119	In diebus rogationum	Jak. 5,16-20
ML 93	Feria II, ebdo. palmarum	Zak. 11,12-13,9	ML 120	In vigilia ascensionis	Ap.G. 4,32-35
ML 94	Feria III, ebdo. palmarum	Jer. 11,18-20 / Visd.(= Sap.) 2,12-22	ML 121	In die ascensionis	Ap.G. 1,1-11
ML 95	Feria IIII, ebdo. palmarum	Es. 62,11-63,7 / Es. 53,1-12	ML 122	Feria VI post Ascensionem / Feria VI post octauam ascensionis dni.	1. Pet. 4,7-11
ML 96	Feria quinta in cena domini	1. Kor. 11,20-32	ML 123	In vigilia penthecostes	1. Mos. 22,1-9 / 5. Mos. 31,22-30 / Es. 4,1-6 / Bar. 3,9-38 / [dåb] / Ap.G. 19,1-8
ML 97	In die parasceue	Hos. 6,1-6 / 2. Mos. 12,1-11	ML 124	In die penthecostes	Ap.G. 2,1-11
ML 98	In vigilia pasce (hora diei sexta) / Sabbato sancto pasche	1. Mos. 1,1-2,2 / 2. Mos. 14,24-15,1 / Es. 4,1-6 / Es. 54,17-55,11 / [Benedictio fontis] Kol. 3,1-4	ML 125	Feria secunda post penthe.	Ap.G. 10,42-48
ML 99	In die sancto pasche, Ad missam	1. Kor. 5,7-8	ML 126	Feria III post penthe.	Ap.G. 8,14-17
ML 100	Feria secunda post pasche	Ap.G. 10,37-43	ML 127	Feria quartum post penthe.	Ap.G. 2,14-21 / Ap.G. 5,12-16
ML 101	Feria III post pasche	Ap.G. 13,16 +26-33	ML 128	Feria V post penthe.	Ap.G. 8,5-8
ML 102	Feria IIII post Pasche	Ap.G. 3,13-15 +17-19	ML 129	Feria VI post penthe.	Ap.G. 2,22-28
ML 103	Feria V post Pasche	Ap.G. 8,26-40	ML 130	Sabbato post penthe.	Joel 2,28-32 / 3. Mos. 23,9-11 +15-17 +21 / 5. Mos. 26,1-11 / 3. Mos. 26,3-12 / Dan. 3,49-51 / Ap.G. 13,44-52
ML 104	Feria VI post Pasche	1. Pet. 3,18-22	ML 131	Dominica in sancte trinitatis / De sanctissima Trinitate	Rom. 11,33-36
ML 105	Sabbato post pasche	1. Pet. 2,1-10	ML 132	In die corporis christi / In festo corporis Christi	1. Kor. 11,23-29
ML 106	In octaua pasche ad missam	1. Johs. 5,4-10	ML 133	Dominica I post trinitatem	1. Johs. 4,8-21
ML 107	Feria IIII	Hebr. 13,17-21	ML 134	Feria quarta, ebdo. I post trinitatem	Kol. 3,5-11
ML 108	Feria VI	Ap.G. 5,34-41			

ML 135	Feria sexta, ebdo. I post trinitatem	Rom. 5,6-11	ML 169	Dominica XIII post trinitatem	Gal. 3,16-22
ML 136	Dominica secunda post trinitatem	1. Johs. 3,13-18	ML 170	Feria IIII, ebdo. XIII post trinitatem	2. Kor. 5,1-11
ML 137	Feria IIII, ebdo. II post trinitatem	1. Kor. 15,12-22	ML 171	Feria VI, ebdo. XIII post trinitatem	1. Thess. 2,2-8
ML 138	Feria VI, ebdo. II post trinitatem	1. Pet. 4,3-6	ML 172	Dominica XIII post trinitatem	Gal. 5,16-24
ML 139	Dominica tertia post trinitatem	1. Pet. 5,6-11	ML 173	Feria IIII, ebdo. XIII post trinitatem	2. Kor. 6,14-7,1
ML 140	Feria IIII post trinitatem	Kol. 3,17-24	ML 174	Feria VI, eddo. XIII post trinitatem	1. Pet. 4,17-5,4
ML 141	Feria VI, ebdo. III post trinitatem	2. Pet. 1,10-17	ML 175	Dominica XV post trinitatem	Gal. 5,25-6,10
ML 142	Dominica IIII post trinitatem	Rom. 8,18-23	ML 176	Feria IIII post trinitatem	Kol. 1,12-18
ML 143	Feria quarta, ebdo. IIII post trinitatem	Ef. 1,16-21	ML 177	Feria VI, ebdo. XV post trinitatem	Tob. 13,1-9
ML 144	Feria VI, ebdo. IIII post trinitatem	1. Johs. 2,24-3,3	ML 178	Dominica XVI post trinitatem	Ef. 3,13-21
ML 145	Dominica V post trinitatem	1. Pet. 3,8-15	ML 179	Feria IIII	Kol. 2,8-13
ML 146	Feria IIII, ebdo. V post trinitatem	1. Tim. 2,1-7	ML 180	Feria VI	Tob. 13,19-23
ML 147	Feria VI, ebdo. V post trinitatem	1. Johs. 5,1-5	ML 181	Dominica XVII	Ef. 4,1-6
ML 148	Dominica sexta post trinitatem	Rom. 6,3-11	ML 182	Feria IIII quattuor temporum ieuunii mensis septimi	
ML 149	Feria IIII, ebdo. VI post trinitatem	Hebr. 12,28-13,8		Amos 9,13-15 / 2. Ezra 8,1-10	
ML 150	Feria VI, ebdo. VI post trinitatem	1. Johs. 5,13-20	ML 183	Feria VI, quattuor temporum	Hos. 14,2-10
ML 151	Dominica VII post trinitatem	Rom. 6,19-23	ML 184	Sabbato quattuor temporum	3. Mos. 23,26-32
ML 152	Feria IIII, ebdo. VII post trinitatem	Rom. 8,1-6		/ 3. Mos. 23,39-43 / Mika 7,14 +16 +18-20	
ML 153	Feria VI, ebdo. VII post trinitatem	Rom. 15,30-33		/ Zak. 8,14-19 / Dan. 3,49-51 / Hebr. 9,2-12	
ML 154	Dominica VIII post trinitatem	Rom. 8,12-17	ML 185	Dominica XVIII post trinitatem	1. Kor. 1,4-8
ML 155	Feria IIII, ebdo. VIII post trinitatem	Rom. 5,8-11	ML 186	Feria quarta, ebdo. XVIII post trinitatem	
ML 156	Feria VI, ebdo. VIII post trinitatem	Sam. 12,20-24		Kol. 3,5(-11) [jfr. ML 134]	
ML 157	Dominica IX post trinitatem	1. Kor. 10,6-13	ML 187	Feria VI, ebdo. XVIII post trinitatem	Judit
ML 158	Feria IIII, ebdo. IX post trinitatem	Rom. 6,16-18	ML 188	Dominica XIX post trinitatem	Ef. 4,23-28
ML 159	Feria VI, ebdo. IX post trinitatem	Rom. 16,17-20	ML 189	Feria IIII	2. Thess. 2,15-3,5
ML 160	Dominica X post trinitatem	1. Kor. 12,2-11	ML 190	Feria sexta	1. Kor. 16,1-6
ML 161	Feria IIII, ebdo. X post trinitatem	1. Kor. 15,39-46	ML 191	Dominica vigesima post trinitatem	Ef. 5,15-21
ML 162	Feria VI, ebdo. X post trinitatem	1. Kor. 8,1-6	ML 192	Feria quarta	2. Thess. 3,6-13
ML 163	Dominica XI post trinitatem	1. Kor. 15,1-10	ML 193	Feria sexta	2. Kor. 7,1-4
ML 164	Feria IIII, ebdo. XI post trinitatem	1. Kor. 6,15-20	ML 194	Dominica XXI post trinitatem	Ef. 6,10-17
ML 165	Feria VI, ebdo. XI post trinitatem	Ordspr. 2,1-8	ML 195	Feria IIII	1. Tim. 6,7-14
ML 166	Dominica XII post trinitatem	2. Kor. 3,4-9	ML 196	Feria sexta	Gal. 5,10-16
ML 167	Feria IIII	2. Kor. 4,5-10	ML 197	Dominica vigesimasecunda post trinitatem	Fil. 1,6-11
ML 168	Feria VI	Ordspr. 3,1-6	ML 198	Feria IIII	1. Tim. 1,5-12

ML 199	Feria VI	Dan. 7,13-14
ML 200	Dominica XXIII post trinitatem	Fil. 3,17-21
ML 201	Feria IIII	2. Tim. 1,8-13
ML 202	Feria VI	Kol. 3,12-17
ML 203	Dominica vigesiaquarta	Kol. 1,9-11
ML 204	Feria quarta	Rom. 11,25-36
ML 205	Feria VI	Ez. 20,42-44
ML 206	Dominica ultima post trinitatem	Jer. 23,5-8
ML 207	Feria IIII	1. Thess. 1,2-6
ML 208	Feria VI	Es. 10,22-27

Bilag 3: Epistler i Würzburger-Comes

Manuskript: Würzburg, Universitätsbibliothek, cod. M.p.th.f.62
Udgivet af G. Morin: Le plus ancien Comes ou lectionnaire de l'Église romaine, i: Revue Bénédictine 27 (Maredsous 1910), 41-74.

1	In natale dni. ad sca. Maria [25. dec.]	Rom. 1,1-6
2	Ad sca. Maria	Tit. 2,11-15
3	Ad sca. Anastassia	Tit. 3,4-7
4	Ad scm. Petrum	Hebr. 1,1-12
5	Ad sca. Maria	Es. 9,2-7
6	Ad sca. Anastassia	Es. 61,1-62,12
7	Ad scm. Petrum	Es. 52,6-10
8	In nat. sci. Stephani [26. dec.]	Ap.G. 6,8-7,60
9	In nat. sci. Iohannes euag. [27. dec.]	Visd. 15,1-6
10	In nat. sci. Iohannes euang.	Visd. 10,10-14
11	In nat. sci. Iohann. euang.	Ef. 1,3-8
12	Unde supra	Ef. 2,19-22
13	In nat. innocentum [28. dec.]	Johs.Åb. 14,1-5
14	In nat. sci. Siluestri [31. dec.]	Hebr. 7,23-27
15	In nat ubi supra	Hebr. 13,9-16
16	In nat. sacerdotum quorum supra	Visd. 44,16-45,20
17	In nat. quorum supra	Visd. 31,8-11
18	In Theophania [6. jan.]	Tit. 3,4-7
19	In Theophania	Es. 60,1-6
20	Post Theophania	Rom. 12,1-5
21	Alia post Theophania	Rom. 12,6-16
22	Alia post Theophania	Rom. 12,16-21
23	Alia post Theophania	Rom. 13,8-10
24	In nat. sci. Sebastiani [24. jan.]	Hebr. 11,33-39
25	In nat. ubi supra	Visd. 10,17-20
26	Post. nat. Dni. dominica I	Gal. 4,1-7
27	Post nat. Dni. dominica II	Kol. 1,25-28
28	Post nat. Dni. dominica III	1. Tim. 1,15-17

29 Post nat. Dni. dominica IIII	Hebr. 3,1-6	62 Dominica ante XXma ad Hierusalem	Gal. 4,22-31
30 In nat. scarum Agnae et Agathae	2. Kor. 10,17-11,2	63 Feria. II. ad IIII. coronatos	1. Kong. 3,16-28
31 In nat. scarum suprascriptarum	Visd. 24,1-20	64 Feria. III. ad scm. Laurentium in Damasi	2. Mos. 32,7-14
32 In nat. ubi supra	Visd. 51,1-12	65 Feria. IIII. ad scm. Paulum in mediana	Ez. 36,23-28
33 In nat. scarum ude supra	Visd. 51,13-17.	66 Secunda ubi supra	Es. 1,16-19
34 In Septuagissima ad scm. Laurentium	1. Kor. 9,24-10,4	67 Feria. VI. ad scm. Eusebium	1. Kong. 17,17-24
35 In sexagissima ad scm. Paulum	2. Kor. 11,19-12,9	68 Die sabbatorum ad scm. Laurentium in mediana / Es. 49,8-15	
36 In quinquagissima [fastelavn]	1. Kor. 13,1-13	69 Ad scm. Laurentium ubi supra	Es. 55,1-11
37 Feria IIII ad sca. Sabina	Joel 2,12-19	70 Dominica ad scm. Petrum in mediana	Hebr. 9,11-15
38 Feria VI ad scos. Iohannem et Paulum	Es. 58,1-9	71 Ad scm. Crisogonum	Jonas 3,1-10
39 Quadragissima ad Lateranis	2. Kor. 6,1-10	72 Feria. III. ad scm. Cyriacum	Dan. 14,27-42
40 Feria. II. ad Uincula	Ez. 34,11-16	73 Feria. IIII. ad scm. Marcellum	3. Mos. 19,11-19
41 Feria. III. ad sca. Anastassia	Es. 55,6-11	74 Feria. VI. ad scm. Stephanum	Jer. 17,13-18
42 Feria. IIII. ad sca. Maria mensi primi	2. Mos. 24,12-18	75 Dominica indulgentia ad Lateranis [palmes.]	Fil. 2,5-11
43 Feria. V. ad sca. Maria	1. Kong. 19,3-8	76 Ad scos. Nereum et Achileum [mand.]	Es. 50,5-10
44 Feria. VI. ad Apostolos	Ez. 18,20-28	77 Secunda ubi supra	Zak. 11,12-13,9
45 Sabbato ad scm. Petrum in XX. lectiones mense primo	5. Mos. 26,15-19	78 Feria. III. ad sca. Prisca	Jer. 11,18-20
	5. Mos. 11,22-25	79 Secunda ubi supra	Visd. 2,12-22
46 Lectio II. Ubi supra	2. Makk. 1,23 +2-5	80 Feria. IIII. ad sca. Maria	Es. 62,11-63,7
47 Lectio III. Ubi supra	Visd. 36,1-10	81	Es. 53,1-12
48 Lectio IIII. Ubi supra	1. Thess. 5,14-23	82 Feria. V. ad Lateranis quando crisma conficitur	1. Kor. 11,20-32
49 In lec. XII. Mens primo	1. Thess. 4,1-7		Hos. 6,1-6
50 item alia unde supra	Dan. 9,15-19	83 Feria. VI. ad Hierusalem [langfredag]	2. Mos. 12,1-11
51 Feria. II. ad scm. Clementem	1. Kong. 17,8-16	84 Feria. VI. ubi supra	Kol. 3,1-4
52 Feria. III. ad sca. Balbina	Est. 13,9-17	85 Sabbato sco. ad Lateranis [påskelørdag]	1. Kor. 5,7-8
53 Feria. IIII. ad sca. Cecilia	1. Mos. 37,6-22	86 In dominico sco ad sca. Maria [påskes.]	Ap.G. 10,37-43
54 Feria. VI. ad scm. Uitalem	1. Mos. 27,6-39	87 Feria. II. ad scm. Petrum [2. påskedag]	Ap.G. 13,16-33
55 Sabbato ad scos. Marcellinum et Petrum	Ef. 5,1-9	88 Feria. III. ad scm. Paulum	Ap.G. 3,12-19
56 Ad scm. Laurentium in tricissima	2. Kong. 5,1-15	89 Feria IIII. ad scm. Laurentium	Ap.G. 8,26-41
57 Feria. II. ad scm. Marcum	2. Kong. 4,1-7	90 Feria V. in Bassilica Apostolorum	1. Pet. 3,18-22
58 Feria. III. ad sca. Potentiana	2. Mos. 20,12-24	91 Feria. VI. ad sca. Maria Martyra	1. Pet. 2,1-10
59 Feria. IIII. ad scm. Syxtum	4. Mos. 20,2-13	92 Die sabbati in Lateranis	1. Johs. 5,4-10
60 Feria. VI. in scm. Laurentium in lucine	Dan. 13,1-62	93 Dominica ad Lateranis [1. s. e. påske]	1. Pet. 2,21-25
61 Sabbato ad sca. Susanna		94 Dominica. I post octabas Paschae	

95 Dominica. II. post octabas Paschae	1. Pet. 2,11-19	129 In nat. subi supra	Es. 49,1-7
96 Dominica. III. post octabas Paschae	Jak. 1,17-21	130 In uigiliis sci. Petri [28. juni]	Ap.G. 3,1-12
97 Domini. IIII. post octabas Pas.	Jak. 1,22-27	131 In nat. sci. Petri [29. juni]	Ap.G. 12,1-11
98 Domi. V. post octabas Paschae	1. Pet. 4,7-11	....	
99 Domi. VI. post octabas Pas.	1. Johs. 4,16-21		
100 Domi. VII. post octabas Pas.	1. Johs. 3,13-18	170 De aduentu dni. [1. s. i advent]	Rom. 13,11-14
101 Domi. VIII. post octabas Pas.	1. Pet. 5,6-11	171 De aduentu dni.	Jer. 23,5-8
102 Domi. IIIII. post octabas Pas.	1. Pet. 3,8-15	172 De aduentu dni [2. s. i advent]	Rom. 15,4-13
103 In laetania maiore	Jak. 5,16-20	173 De aduentu dni. [3. s. i advent]	1. Kor. 4,1-5
104 In ascensa dni. [Kristi himmelf.]	Ap.G. 1,1-11	174 De aduentu dni. [4. s. i advent]	Fil. 4,4-7
105 In sabbato Penticosten	Ap.G. 19,1-8	175 In uigiliis dni.	Es. 62,1-4
106 In dominico Penticosten [Pinsedag]	Ap.G. 2,1-11	176 In ordinatione diaconorum	1. Tim. 3,8-13
107 Feria. II. ad Uincula	Ap.G. 10,34-48	.... [nr. 176-213: tekster til særlige lejligheder]	
108 Feria. III. ad sca. Anastassia	Ap.G. 8,14-17		
109 Feria. IIII. ad sca. Maria	Ap.G. 2,14-21	214	Rom. 5,6-11
110 Ubi supra	Ap.G. 5,12-16	215	Rom. 5,18-21
111 Feria V. ad Apostolos	Ap.G. 8,5-8	216 [6. s. e. trin.]	Rom. 6,3-11
112 Feria. VI. ad scos. Iohannem et Paulum	Ap.G. 2,22-28	217 [7. s. e. trin.]	Rom. 6,19-23
113 Ad scm. Stephanum	Ap.G. 13,44-52	218	Rom. 8,1-6
114 Domi. in nat. Scorum	Johs. Åb. 4,7-12	219 [8. s. e. trin.]	Rom. 8,12-17
115 Item unde supra	Johs. Åb. 7,13-17	220	1. Kor. 10,6-13
116 Feria. IIII. ad sca. Maria	Visd. 1,1-7	221 [10. s. e. trin.]	1. Kor. 12,2-11
117 Ubi supra	Es. 44,1-31	222	1. Kor. 15,39-46
118 Feria. VI. ad Apos.	Joel 2,23-27	223 [12. s. e. trin.]	2. Kor. 3,4-11
119 Sabbato ad scm. Petrum [tamperlørdag]	Joel 2,28-32	224	2. Kor. 4,5-10
120 Ubi supra	3. Mos. 23,9-21	225	2. Kor. 5,1-11
121 Ubi supra	5. Mos. 26,1-11	226	2. Kor. 6,14-7,1
122 Ubi supra	3. Mos. 26,3-12	227	Gal. 3,16-22
123 Ubi supra	Rom. 5,1-5	228 [14. s. e. trin.]	Gal. 5,16-24
124 Ubi supra	Rom. 8,18-23	229 [15. s. e. trin.]	Gal. 5,25-6,10
125 In nat. scorum.	Visd. 3,13-20	230 [16. s. e. trin.]	Ef. 3,13-21
126 In nat. scorum. Iohan. et Pauli	Rom. 8,28-39	231 [17. s. e. trin.]	Ef. 4,1-6
127 Unde supra	Visd. 44,10-15		
128 In uig. sci. Iohan. Bab. [Sankt Hans]	Jer. 1,4-10		

232	[19. s. e. trin.]	Ef. 4,23-28
233	20. s. e. trin.]	Ef. 5,15-21
234	[21. s. e. trin.]	Ef. 6,10-17
235	[22. s. e. trin.]	Fil. 1,6-11
236	[23. s. e. trin.]	Fil. 3,17-21
237	[24. s. e. trin.]	Kol. 1,9-14
238		Kol. 1,12-18
239		Kol. 2,8-13
240		Kol. 3,5-11
241		Kol. 3,12-17
242		1. Thess. 2,9-13
243		2. Thess. 2,14-3,5
244		2. Thess. 3,6-13
245		1. Tim. 1,3-14
246	In aduentu Iudicum	1. Tim. 2,1-7
247		1. Tim. 6,7-14
248		2. Tim. 1,8-13
249		2. Tim. 2,22-3,15
250		Hebr. 1,13-2,3
251		Hebr. 10,32-38
252		Hebr. 4,11-16
253		Hebr. 12,3-9
254		Hebr. 12,12-23
255		Hebr. 13,17-21